

Plan

Åtgärdsplan för brand- och släckvatten

En del av Östhammars kommuns VA-plan

Antagen av	Kommunfullmäktige
Antaget	KF 2025-11-04 § 149
Ersätter tidigare version	-
Gäller för	Bygg- och miljönämnden, Kommunstyrelsen, Räddningsnämnden och Östhammar Vatten
Dokumentansvarig	Samhällsbyggnadschef

Om åtgärdsplanen

Östhammars kommun har tillsammans med Uppsala brandförsvaret och Gästrike Vatten arbetat fram en brand- och släckvattenplan samt denna åtgärdsplan, som utgör en bilaga till huvuddokumentet. I åtgärdsplanen ingår åtgärder som successivt kan skapa bättre förutsättningar för en effektiv brandbekämpning, fysisk planering och för att det släckvatten som avrinner från brandplatser inte ska förorena känsliga områden inom kommunens geografiska yta. I planen beaktas säker dricksvattenförsörjning, miljöaspekter och brandvattenförsörjning – även vid höjd beredskap – samt påverkansfaktorer som klimatförändringar och samhällsutbyggnad. Brand- och släckvattenplanen med dess åtgärdsplan är en strategisk och prioriterad del i kommunens vatten- och avloppsplan (VA-plan).

En del av de åtgärder som beskrivs i åtgärdsplanen är påbörjade, men har tagits med för att ge en övergripande bild av vad som behöver göras under perioden 2026-2028 för att stärka den operativa förmågan att bekämpa bränder och för att skydda dricksvattnet och miljön. I planen finns också förslag på åtgärder som bedöms som viktiga att utreda innan nästa steg kan tas.

Huvudansvarig avser den nämnd (och del av tjänstepersonsorganisation) som har ansvaret för att åtgärden genomförs men de flesta åtgärder kräver ett kommunövergripande samarbete.

Tidplanen ger en inriktning för när åtgärden bör genomföras eller vara slutförd. Flera faktorer, som tillgängliga resurser och genomförandet av andra åtgärder, kan påverka tidplanen.

Kostnaden har i åtgärdsplanen bedömts på en översiktlig nivå med två kategorier: ryms inom ordinarie verksamhetsbudget och resurser krävs. För ett fåtal åtgärder har dock en preliminär kostnadsuppskattning gjorts.

De i åtgärdsplanen identifierade åtgärder ska, efter kostnadsbedömning på detaljerad nivå, lyftas in i verksamheternas respektive verksamhetsplan samt införlivas i den årliga budgeten för respektive verksamhet. Om verksamheterna bedömer att det inte är möjligt att genomföra åtgärder ska det lyftas i den årliga uppföljningen av denna åtgärdsplan.

Åtgärder

A. Övergripande åtgärder

	Åtgärd	Huvudansvarig	Tidplan	Kostnad	Syfte	Kommentar
A1	Etablera en kommunövergripande arbetsgrupp för brand- och släckvattenfrågor.	Kommunstyrelsen (Samhällsutvecklings-enheten)	2026	Ryms inom ordinarie verksamhets-budget.	Säkerställa fortsatt samverkan och arbete med brand- och släckvattenfrågor.	Fortsatt och kontinuerligt arbete och samverkan om brand- och släckvattenfrågor är nödvändigt för att genomföra det som beskrivs i brand- och släckvattenplanen och denna åtgärdsplan. Gruppen föreslås ges en viktig roll i uppföljningen av brand- och släckvattenplanen och denna åtgärdsplan samt att regelbundet återrapportera om hur arbetet fortskrider till kommunstyrelsen. Representanter från kommunförvaltningen¹, brandförsvaret och Gästrike Vatten föreslås ingå i gruppen.
A2	Ta fram avtal som säkerställer kontinuerlig drift samt förnyelse av brandvattensystemet.	Kommunstyrelsen (Samhällsutvecklings-enheten)	Påbörjas 2026	Ryms i huvudsak inom ordinarie verksamhetsbudget men kan eventuellt behövas externt stöd av jurist.	Tydliggöra roller, ansvar och finansiering av brandvattensystemet. Säkerställa att brandposterna fungerar när brandförsvaret behöver dem.	I arbetet med att ta fram brand- och släckvattenplanen har det identifierats ett behov av att upprätta ett trepartssamarbets-avtal mellan Östhammars kommun, Räddningsnämnden och Östhammar Vatten. Klargörande gällande ansvarsfördelning, kostnadsfördelning och ambitionsnivån för investeringar samt för drift och underhåll bör framgå av avtalet. Samarbetsavtalet är viktigt för god framdrift i det fortsatta arbetet med brand- och släckvattenfrågor och har <i>hög prioritet</i>.

¹ Flera delar av kommunförvaltningen bör troligen vara representerade i arbetsgruppen. Representanter från Samhällsbyggnadskontoret, Miljöenheten, Plan- och byggenheten, Fastighet samt Säkerhetsskydd och beredskap kan komma att involveras i åtminstone delar av gruppens arbete.

	Åtgärd	Huvudansvarig	Tidplan	Kostnad	Syfte	Kommentar
A3	Upprätta rutiner och samarbetsformer som säkerställer tillgång till aktuella och kvalitetssäkrade underlag.	Kommunstyrelsen (Plan- och byggenheten)	2026	Ryms inom ordinarie verksamhetsbudget.	Underlätta effektiv planering och brandbekämpning, skydda dricksvattenförsörjningen och skyddsvärda objekt/områden. Säkerställa att alla parter har aktuell information.	De underlag som framförallt avses är brandförsvarets besluts- och kartunderlag samt Plan- och byggenhetens underlag för samhällsplanering. Genomförandet av åtgärden kräver samarbete mellan kommunförvaltningen, brandförsvaret och Gästrike Vatten. GIS-kompetens behövs.
A4	Säkerställ att det finns rutiner för informationsdelning mellan nyckelaktörer vid skarpt läge, efterarbete samt vid höjd beredskap.	Kommunstyrelsen (Säkerhetsskydd och beredskap)	2026	Ryms inom ordinarie verksamhetsbudget.	Säkerställa att nuvarande rutiner är ändamålsenliga och om inte, revidera och/eller ta fram nya.	Nyckelaktörer i detta arbete är, förutom Säkerhetsskydd och beredskap, brandförsvaret, Miljöenheten och Gästrike Vatten.
A5	Säkerställ att släckvattenhantering, vid behov, finns med i dagvattenutredningar vid framtagande av detaljplaner.	Bygg- och miljönämnden (Plan- och byggenheten)	2026	Ryms inom ordinarie verksamhetsbudget	Säkerställa skydd av särskilt känsliga områden.	Inför i checklista/rutin. Behovet bör framförallt finnas i områden som klassats som särskilt känsliga i sårbarhetskartan ² för grundvatten.
A6	Ta fram riktlinjer för att säkerställa att kommunen i detaljplaner ställer krav på utformning, material, avstånd mellan byggnader och brandsäkerhet.	Bygg- och miljönämnden (Plan- och byggenheten)	2026	Ryms inom ordinarie verksamhetsbudget.	Minska behovet av brandvatten och minska spridningsrisken vid brand.	Riktlinjerna ska följas vid framtagande av detaljplaner i områden där det finns begränsad tillgång till brandvatten.
A7	Uppdatera rutin för att säkerställa att brand- och släckvattenfrågan tas med tidigt i projekteringsfasen ³ .	Kommunstyrelsen (Samhällsutvecklingsenheten)	2026	Ryms inom ordinarie verksamhetsbudget.	Säkerställa att brand- och släckvattenfrågor kommer in tidigt vid projektering av nya områden.	Åtgärden bör genomföras i samarbete mellan Samhällsbyggnadskontoret, brandförsvaret och Gästrike Vatten.
A8	Information om släckvattenhantering till verksamheter inom prioriterade branscher och geografiska områden.	Bygg- och miljönämnden (Miljöenheten)	Löpande	Ryms inom ordinarie verksamhetsbudget.	Medvetandegöra verksamheter inom prioriterade branscher och geografiska områden om ansvarsförhållanden, möjliga åtgärder och vikten av effektiv släckvattenhantering.	Åtgärden genomförs förslagsvis som en del av den löpande tillsyn som Miljöenheten gör på miljöfarliga verksamheter.

² Statens geologiska undersökning (SGU) har tagit fram övergripande, publika sårbarhetskarta. Kommunen har även tagit fram ett mer detaljerat kartsikt för sitt geografiska område som säkerhetsklassats/sekretessbelagts.

³ Rutin finns för att säkerställa att brandvatten tas med i detaljplanläggningsfasen och släckvattenhantering hanteras i åtgärd A5.

B. Utredningar och analyser

	Åtgärd	Huvudansvarig	Tidplan	Kostnad	Syfte	Kommentar
B1	Översyn av samtliga vattenposter ⁴ utifrån befintliga underlag.	Östhammar Vatten (Gästrike Vatten)	2026-2027	Ryms inom ordinarie verksamhetsbudget.	Klarlägga status för samtliga vattenposter och kategorisera vilka vattenposter som är spolposter och vilka som är brandposter.	Genomförs ortsvis. Befintliga underlag kan t ex vara kapacitetsberäkningar, driftunderlag och kartunderlag. Denna åtgärd, som är en utgångspunkt för åtgärderna B2 och B3, utgör en viktig grund för det fortsatta arbetet med att säkerställa brandvattentillgången och har därmed hög prioritet .
B2	Funktionstest av vissa brandposter.	Kommunstyrelsen (Samhällsutvecklings-enheten) <i>Genomförs av Gästrike Vatten efter beställning från Kommunstyrelsen</i>	2026-2027	Resurser krävs.	Klarlägga vilka brandposter som är lämpliga att använda för brandvattenuttag.	Denna åtgärd utgör en viktig grund för det fortsatta arbetet med att säkerställa brandvattentillgången och har därmed hög prioritet .
B3	Flödestest av några utvalda brandposter.	Kommunstyrelsen (Samhällsutvecklings-enheten) <i>Genomförs av Gästrike Vatten efter beställning från Kommunstyrelsen</i>	2026-2027	Resurser krävs.	Klarlägga vilka brandposter som är lämpliga att använda för brandvattenuttag samt kvalitetssäkra beräknade kapaciteter genom fältmätningar.	Denna åtgärd utgör en viktig grund för det fortsatta arbetet med att säkerställa brandvattentillgången och har därmed hög prioritet .
B4	Ta fram vattenmodeller för de orter där det saknas och genomföra kapacitetsutredningar av vattenposter i dessa orter.	Kommunstyrelsen (Samhällsutvecklings-enheten) <i>Genomförs av Gästrike Vatten efter beställning från Kommunstyrelsen.</i>	Ev. 2027	Resurser krävs. <i>Preliminär skattning av kostnad är 350-450 tkr⁵.</i>	Säkerställa att det finns aktuell information om antal brandposter och deras kapacitet.	Under 2024 gjordes kapacitetsutredningar i de orter där det sedan tidigare fanns framtagna vattenmodeller. Denna åtgärd avser övriga orter. Resultatet från åtgärd B1 är ett viktigt underlag för när och hur denna åtgärd ska genomföras.

⁴ Begreppet vattenpost utgörs av tre underkategorier: brandpost, spolpost och underhållspost. Då flertalet av vattenposterna är byggda historiskt och det är oklart om de motsvarar de krav som ställs på en brandpost idag föredrar Gästrike Vatten att benämna dem som vattenposter.

⁵ Vissa medel för detta kan finnas i Räddningsnämndens budget.

	Åtgärd	Huvudansvarig	Tidplan	Kostnad	Syfte	Kommentar
B5	Genomföra en fördjupad analys av vilka områden som kan försörjas med tankbil, vattenkiosker eller andra alternativa vattenkällor resp. försörjas med brandposter.	Kommunstyrelsen (Samhällsutvecklings-enheten)	Påbörjas 2026	Ryms inom ordinarie verksamhetsbudget	Säkerställa brandvattentillgång och tillförlitligt beslutsunderlag.	Åtgärden avser såväl analys av nuläge som analys av förutsättningarna för kommande utveckling i kommunen. Den senare delen skulle förslagsvis kunna hanteras inom ramen för kommunens exploateringsplan. Brandförsvaret har en stor roll i genomförandet av denna åtgärd. Samarbete behövs även internt på kommunförvaltningen (exempelvis med översiktsplanerare och GIS) samt med Gästrike Vatten. Resultatet från funktionstester av brandposter (B1) och kapacitetsutredningar (B2) utgör ett viktigt underlag för genomförandet av åtgärden.
B6	Utred möjliga alternativa källor till brandvatten inkl. kostnader för anläggning, drift och underhåll.	Kommunstyrelsen (Samhällsutvecklings-enheten)	2026-2027	Resurser krävs.	Identifiera alternativa brandvattenkällor för att kompensera för eventuell brist på brandvatten, ökad redundans samt skydda dricksvattenförsörjningen.	Alternativa källor kan till exempel vara fler vattenkiosker, insamlat dagvatten, tekniskt vatten, branddammar eller lämpliga vattendrag där det går att göra angoringsplats med pump. Finansiering, ansvar och budget behöver ingå i utredningen.
B7	Utreda ansvarsförhållanden samt undersöka praktiska metoder för insamling, hantering, rening och bortforsling av släckvatten.	Räddningsnämnden (Uppsala brandförsvär) Bygg- och miljönämnden (Miljöenheten)	2026-2027	Ryms inom ordinarie verksamhetsbudget.	Tydliggöra roller och ansvarsförhållanden för berörda aktörer för att underlätta både det förebyggande arbetet och hantering av släckvatten i samband med olyckor.	Det finns behov av att bygga kunskap om tillgängliga metoder och lösningar för hantering av insamlat släckvatten samt ansvarsförhållanden. I detta ingår bland annat att klargöra vem som gör vad och när samt har mandat och kan fatta beslut om åtgärder/kostnader för att samla upp och omhänderta släckvatten. Även kommunens Avfallsenhet och Gästrike Vatten kan komma att ha en viktig roll i detta arbete.

C. Åtgärder för kommunala fastigheter och verksamheter

	Åtgärd	Huvudansvarig	Tidplan	Kostnad	Syfte	Kommentar
C1	Undersöka om det går att använda sprinkler eller andra vattenbesparande tekniska lösningar i kommunens egna fastigheter.	Kommunstyrelsen (Tekniska kontoret)	2026-2027	Resurser krävs.	Identifiera alternativ för att kompensera för bristen på brandvatten och skydda dricksvattenförsörjningen.	Aktuella fastigheter kan vara exempelvis skolor. Lösningar som kan vara aktuella att undersöka är insamlat regnvatten från tak. Brandförsvaret kan vara en resurs i arbetet men det bedöms även finnas behov av att ta in extern hjälp. Om åtgärder ska genomföras behöver en plan för detta tas fram och åtgärderna kostnadsbedömas.
C2	Översyn av kommunens verksamheter för att se om det krävs förebyggande åtgärder kopplat till släckvattenhantering.	Kommunstyrelsen (Tekniska kontoret)	2026-2027	Rymms inom ordinarie verksamhetsbudget.	Minska risken för negativ påverkan från släckvatten från kommunala verksamheter.	Aktuella verksamheter kan exempelvis vara kommunförråden och återvinningscentraler. Miljöenheten kan komma att vara en viktig resurs i detta arbete (se A8). Om åtgärder krävs behöver en plan för detta tas fram och åtgärderna kostnadsbedömas.

Sammanställning av åtgärder med ansvar, tidplan och budgetkommentar

Nedan presenteras en sammanställning av åtgärderna sorterade efter huvudansvarig och tidplan.

	Åtgärd	Huvudansvarig		Tidplan	Kostnad
A8	Information om släckvattenhantering till verksamheter inom prioriterade branscher och geografiska områden.	Bygg- och miljönämnden	Miljöenheten	Löpande	Ryms inom ordinarie verksamhetsbudget.
B7	Utredda ansvarsförhållanden samt undersöka praktiska metoder för insamling, hantering, rening och bortforsling av släckvatten.	Bygg- och miljönämnden	Miljöenheten	2026-2027	Ryms inom ordinarie verksamhetsbudget.
A5	Säkerställ att släckvattenhantering, vid behov, finns med i dagvattenutredningar vid framtagande av detaljplaner.	Bygg- och miljönämnden	Plan- och byggenheten	2026	Ryms inom ordinarie verksamhetsbudget
A6	Ta fram riktlinjer för att säkerställa att kommunen i detaljplaner ställer krav på utformning, material, avstånd mellan byggnader och brandsäkerhet.	Bygg- och miljönämnden	Plan- och byggenheten	2026	Ryms inom ordinarie verksamhetsbudget.
A3	Upprätta rutiner och samarbetsformer som säkerställer tillgång till aktuella och kvalitetssäkrade underlag.	Kommunstyrelsen	Plan- och byggenheten	2026	Ryms inom ordinarie verksamhetsbudget.
A1	Etablera en kommunövergripande arbetsgrupp för brand- och släckvattenfrågor.	Kommunstyrelsen	Samhällsutvecklingsenheten	2026	Ryms inom ordinarie verksamhetsbudget.
A2	Ta fram avtal som säkerställer kontinuerlig drift samt förnyelse av brandvattensystemet.	Kommunstyrelsen	Samhällsutvecklingsenheten	Påbörjas 2026	Ryms i huvudsak inom ordinarie verksamhetsbudget.
A7	Uppdatera rutin för att säkerställa att brand- och släckvattenfrågan tas med tidigt i projekteringsfasen.	Kommunstyrelsen	Samhällsutvecklingsenheten	2026	Ryms inom ordinarie verksamhetsbudget.
B2	Funktionstest av vissa brandposter	Kommunstyrelsen	Samhällsutvecklingsenheten	2026-2027	Resurser krävs.
B3	Flödestest av några utvalda brandposter.	Kommunstyrelsen	Samhällsutvecklingsenheten	2026-2027	Resurser krävs.
B4	Ta fram vattenmodeller för de orter där det saknas och genomföra kapacitetsutredningar av vattenposter i dessa orter.	Kommunstyrelsen	Samhällsutvecklingsenheten	Ev. 2027	Resurser krävs.
B5	Genomföra en fördjupad analys av vilka områden som kan försörjas med tankbil, vattenkiosker eller andra alternativa vattenkällor resp. försörjas med brandposter.	Kommunstyrelsen	Samhällsutvecklingsenheten	Påbörjas 2026	Ryms inom ordinarie verksamhetsbudget
B6	Utredda möjliga alternativa källor till brandvatten inkl. kostnader för anläggning, drift och underhåll.	Kommunstyrelsen	Samhällsutvecklingsenheten	2026-2027	Resurser krävs.
A4	Säkerställ att det finns rutiner för informationsdelning mellan nyckelaktörer vid skarpt läge, efterarbete samt vid höjd beredskap.	Kommunstyrelsen	Säkerhetsskydd och beredskap	2026	Ryms inom ordinarie verksamhetsbudget.
C1	Undersöka om det går att använda sprinkler eller andra vattenbesparande tekniska lösningar i kommunens egna fastigheter.	Kommunstyrelsen	Tekniska kontoret	2026-2027	Resurser krävs
C2	Översyn av kommunens verksamheter för att se om det krävs förebyggande åtgärder kopplat till släckvattenhantering.	Kommunstyrelsen	Tekniska kontoret	2026-2027	Ryms inom ordinarie verksamhetsbudget.
B7	Utredda ansvarsförhållanden samt undersöka praktiska metoder för insamling, hantering, rening och bortforsling av släckvatten.	Räddningsnämnden	Uppsala brandförsvär	2026-2027	Ryms inom ordinarie verksamhetsbudget.
B1	Översyn av samtliga vattenposter utifrån befintliga underlag.	Östhammar Vatten	Gästrik Vatten	2026-2027	Ryms inom ordinarie verksamhetsbudget.